

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

Betänkandet En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter (SOU 2023:43)

Fi2023/02414

Sammanfattning

Konkurrensverket anser att det är viktigt att konkurrensen i upphandlingar inte snedvrids av företag som inte betalar skatter och avgifter, som utnyttjar offentliga bidrag eller ersättningar på ett felaktigt sätt eller som på andra sätt inte tar sitt ansvar enligt lagar och regler. Företag som leds, ägs eller står under betydande inflytande av personer som dömts för sådan brottslighet bör därför i normalfall uteslutas från alla möjligheter att ta del av offentlig finansiering. Konkurrensverket är därför mycket positivt till utredningens förslag om ett system för registerkontroll av leverantörer i offentliga upphandlingar och valfrihetssystem.

Konkurrensverket har inga invändningar mot att kontrollen endast kommer att omfatta sådana uppgifter som går att hämta ur befintliga register. Konkurrensverket anser dock att det bör övervägas att ändra reglerna så att alla organisationer som vill ta del av offentlig finansiering måste registrera uppgifter om styrelse, företrädare och eventuell huvudman på ett sätt som gör det möjligt att genomföra registerkontroller.

Konkurrensverket anser att det system för leverantörskontroll som föreslås på sikt kan utvecklas till ett effektivt verktyg för att motverka arbetslivskriminalitet, inte bara inom ramen för den offentliga upphandlingen, utan även på ett mer övergripande plan. Konkurrensverket anser att det vore lämpligt att redan vid införandet av de nya reglerna tillämpa den samordnade registerkontrollen vid den lämplighetsprövning som Konkurrensverket genomför i sin roll som registermyndighet för annonsdatabaser. När systemet väl är på plats och fungerar bör en breddning av användningen av systemet till andra områden övervägas.

Konkurrensverket anser vidare att en generell utvidgning av tillämpningsområdet för upphandlingslagarna till att omfatta hela avtalstiden och inte bara fram till att

ett kontrakt eller ramavtal tecknats är en genomgripande förändring vars konsekvenser behöver belysas närmare.

Utgångspunkter

Konkurrensverket har i uppdrag att verka för en effektiv konkurrens i privat och offentlig verksamhet samt en effektiv offentlig upphandling till nytta för det allmänna. Konkurrensverket anser att offentliga uppdrag bör tilldelas i konkurrens och att den leverantör som erbjuder sig att utföra en tjänst på det bästa och mest resurseffektiva sättet bör utses till vinnare. Det är också viktigt att konkurrensen i upphandlingar inte snedvrids av företag som inte betalar skatter och avgifter, som utnyttjar offentliga bidrag eller ersättningar på ett felaktigt sätt eller som på andra sätt inte tar sitt ansvar enligt lagar och regler. Företag som leds, ägs eller står under betydande inflytande av personer som dömts för sådan brottslighet bör uteslutas från alla möjligheter att ta del av offentlig finansiering.

Yttrandet avgränsas till sådana aspekter som följer av Konkurrensverkets ansvarsområden. Yttrandet följer den struktur och de rubriker som används i betänkandet.

6.2 Kontroll av brott

Konkurrensverket instämmer i utredningens bedömning att en så stor del som möjligt av den nödvändiga hanteringen och bedömningarna av domar bör utföras av den myndighet som fått i uppdrag att tillhandhålla systemet för samordnad registerkontroll. Konkurrensverket anser att detta är lämpligt även ur ett integritetsperspektiv eftersom det innebär att färre personer behöver ta del av domarna. Konkurrensverket har inga invändningar mot att ansvaret för den föreslagna samordnade registerkontrollen ges till Bolagsverket.

Konkurrensverket ser positivt på det arbete utredningen lagt ned på att identifiera vilka brott som potentiellt kan leda till uteslutning och som därför bör ingå i kontrollen, och anser att detta arbete kommer att vara värdefullt i det fortsatta arbetet för att få till stånd en effektiv kontroll av leverantörer.

6.2.7 Vilken personkrets bör kontrollen i belastningsregistret omfatta?

Konkurrensverket anser att det är angeläget att den kontroll av leverantörer som ska genomföras enligt såväl upphandlingsdirektiven som den svenska upphandlingslagstiftningen genomförs på ett ändamålsenligt sätt. Konkurrensverket instämmer i utredningens bedömning att kontrollen i belastningsregistret bör avse de personer som har befogenheter och funktioner som motsvarar de som styrelsen, verkställande direktören och firmatecknaren har i ett aktiebolag, samt att även den juridiska personens verkliga huvudman bör omfattas av kontrollen.

Konkurrensverket har inga invändningar mot utredningens bedömning att kontrollen av naturliga skäl endast kan omfatta sådana uppgifter som går att hämta ur befintliga register. Konkurrensverket vill dock påpeka att det i dag inte

finns någon skyldighet att registrera ideella organisationer som bedriver näringsverksamhet, varken i Bolagsverkets föreningsregister eller Kammarkollegiets register över idéburna organisationer. Utredningens förslag innebär visserligen att föreningar som frivilligt registrerat sig hos Bolagsverket kommer att kontrolleras, men föreningar som enbart registrerat sig i Kammarkollegiets register över idéburna organisationer kommer inte att kunna kontrolleras, eftersom detta register saknar uppgifter om styrelseledamöter och om vilka som företräder organisationen. Eftersom det finns flera idéburna organisationer som är relativt stora leverantörer till offentlig sektor anser Konkurrensverket att det bör övervägas att ändra reglerna så att alla organisationer som vill ta del av offentlig finansiering måste registrera uppgifter om styrelse, företrädare och eventuell huvudman på ett sätt som gör det möjligt att genomföra registerkontroller även av dessa aktörer. Konkurrensverket anser dock att det är angeläget att den föreslagna registerkontrollen kommer igång så snart som möjligt och att en eventuell utvidgning inte får innebära att införandet drar ut på tiden.

7.1.4 Tystnadsplikt

Enligt utredningen behöver upphandlingslagarna anpassas eftersom uppföljning av kontrakt och ramavtal som tecknats efter en upphandling inte omfattas av lagarnas tillämpningsområde. Utredningen föreslår därför att det av upphandlingslagarna ska framgå att upphandlingslagarna även gäller vid uppföljning av kontrakt och ramavtal.

Konkurrensverket instämmer i att det är angeläget att upphandlande myndigheter och enheter följer upp sina kontrakt och ramavtal under hela avtalstiden. Konkurrensverket anser dock att en generell utvidgning av tillämpningsområdet för LOU, LUF, LUFs och LUK till att omfatta hela avtalstiden och inte bara fram till att ett kontrakt eller ramavtal tecknats är en genomgripande förändring vars konsekvenser behöver belysas närmare. Även om skrivningarna i författningskommentaren är avsedda att begränsa effekterna till vissa bestämmelser bör det övervägas om en sådan begränsning av lagtextens lydelse går att uppnå genom skrivningar i författningskommentar.

8.1 Uppgiften att tillhandahålla den samordnade registerkontrollen ska regleras i en ny förordning

Konkurrensverket instämmer i utredningens bedömning att det system för leverantörskontroll som föreslås på sikt kan utvecklas till ett effektivt verktyg för att motverka arbetslivskriminalitet, inte bara inom ramen för den offentliga upphandlingen, utan även på ett mer övergripande plan. Konkurrensverket anser dock att det vore lämpligt att redan vid införandet av de nya reglerna tillämpa den samordnade registerkontrollen vid den lämplighetsprövning som Konkurrensverket genomför i sin roll som registermyndighet för annonsdatabaser. I övrigt instämmer Konkurrensverket i bedömningen att systemet åtminstone inledningsvis bör avgränsas till att kunna användas av upphandlande myndigheter och enheter för att kontrollera om det finns grund för utslutning av

leverantörer. När systemet väl är på plats och fungerar bör en breddning av användningen av systemet till andra områden övervägas.

Vidare delar Konkurrensverket utredningens bedömning att bestämmelserna om ett system för samordnad registerkontroll inte bör läggas i upphandlingsförordningen. Verket har inga invändningar mot att bestämmelserna läggs i en egen förordning.

9 Den samordnade registerkontrollen ska ersätta systemet med sanningsförsäkringar

Utredningen menar att sanningsförsäkringar kan ifrågasättas, bland annat eftersom det finns oklarheter såväl om vilken personkrets som omfattas som vilka brott som ska leda till uteslutning, och att det därför är tveksamt om den som skriver under en sanningsförsäkran faktiskt vet vad han eller hon intygar.

Utredningen anser därför att användningen av sanningsförsäkringar så långt som möjligt bör upphöra. För att hindra att upphandlande myndigheter fortsätter att begära in sanningsförsäkringar av bekvämlighets skull föreslår utredningen att upphandlande myndigheter och enheter inte ska kunna begära att leverantörer eller sökande lämnar handlingar eller intyg som myndigheten eller enheten själv har möjlighet att få tillgång till via en funktion för samordnad registerkontroll.

Konkurrensverket anser att det är angeläget att upphandlande myndigheter och enheter ges ändamålsenliga verktyg att utföra de kontroller av leverantörer som enligt upphandlingsdirektiven ska genomföras och tillstyrker därför förslaget.

11.6 Grunderna för uteslutning i LOV ska motsvara de som gäller vid icke direktivstyrd upphandling

Konkurrensverket instämmer i utredningens bedömning att bestämmelserna om uteslutning av leverantörer bör vara desamma oavsett om en tjänst köps in genom inrättande av ett valfritetssystem inrättats eller genom en annonserad upphandling. Konkurrensverket tillstyrker därför att bestämmelsen om uteslutning av sökande i LOV ska utformas med 19 kap. 17 § LOU som förebild.

12.2 Personuppgifter får behandlas vid uppföljning av kontrakt

Utredningen bedömer att upphandlande myndigheter som utgörs av statliga myndigheter, kommuner och regioner, och privaträttsliga organ som agerar på uppdrag av sådana myndigheter, om det är nödvändigt kan behandla personuppgifter vid uppföljning av sociala och arbetsrättsliga kontraktsvillkor med stöd av den rättsliga grunden uppgift av allmänt intresse. Leverantörer och de upphandlande myndigheter och enheter som inte är statliga myndigheter, kommuner eller regioner kan om det är nödvändigt behandla personuppgifter vid uppföljning av sociala och arbetsrättsliga kontraktsvillkor med stöd av den rättsliga grunden intresseavvägning.

Konkurrensverket anser att det är angeläget att de krav som ställs vid offentliga upphandlingar följs upp på ett ändamålsenligt sätt och har inga invändningar mot utredningens bedömningar.

13.2.7 Skyldigheten att ställa arbetsrättsliga kontraktsvillkor bör inte utvidgas till det icke direktivstyrda området

Konkurrensverket anser att de krav och villkor som ställs i samband med offentliga upphandlingar i möjligaste mån bör anpassas efter de förhållanden som gäller vid varje upphandling och att det finns anledning att vara restriktiv vid införandet av generella krav och villkor. Konkurrensverket har därför inga invändningar mot utredningens bedömning att effekterna av de nuvarande kraven att ställa arbetsrättsliga villkor bör utvärderas innan skyldigheten utvidgas till att omfatta fler upphandlingar.

13.3 Begränsningar av antalet underleverantörsled vid offentlig upphandling

Som ovan nämnts anser Konkurrensverket att de krav och villkor som ställs i samband med offentliga upphandlingar i möjligaste mån bör anpassas efter de förhållanden som gäller vid varje upphandling och att det därför finns anledning att vara restriktiv vid införandet av generella krav och villkor. Konkurrensverket har därför inga invändningar mot utredningens bedömning att andra åtgärder än en begränsning av antalet led bör övervägas att för att komma till rätta med problem kopplade till långa underleverantörskedjor.

14.1 Ikraftträdande

Konkurrensverket instämmer i utredningens bedömning att berörda myndigheter bör ges tid och finansiering för att förbereda sig för sina nya arbetsuppgifter. Konkurrensverket har inga invändningar mot bedömningen att den nya förordningen om samordnad registerkontroll i samband med upphandling samt föreslagna författningsändringar bör träda i kraft den 1 oktober 2025.

15.2.12 Statsfinansiella konsekvenser

Konkurrensverket anser att det är angeläget att den myndighet som ges i uppdrag att bygga upp ett system för samordnad registerkontroll ges långsiktiga förutsättningar att bygga upp ett sådant system, och att det inte skapas incitament som gör att upphandlande myndigheter eller enheter avstår från att utnyttja de tjänster som erbjuds. Konkurrensverket instämmer därför i utredningens bedömning att varken utvecklingen eller de löpande förvaltningskostnaderna bör finansieras genom avgifter.

Detta yttrande har beslutats av ställföreträdande generaldirektören Hanna Witt. Föredragande har varit biträdande enhetschefen Stefan Jönsson.

Beslutsfattandet har dokumenterats digitalt och yttrandet saknar därför namnunderskrift.

Hanna Witt